

Commissie van Aanbestedingsexperts

Advies 457

1. Feiten

- 1.1. Beklaagde heeft op 10 oktober 2017 een Europese openbare procedure aangekondigd voor een raamovereenkomst met één ondernemer voor onderhoud van elementverhardingen. Beklaagde is een samenwerkingsverband van een aantal aanbestedende diensten en voert de onderhavige aanbestedingsprocedure uit namens aanbestedende dienst X. Het betreft een RAW-raamovereenkomst en het ARW 2016 en de Standaard RAW Bepalingen 2015 zijn van toepassing verklaard.
- 1.2. In de Uitnodiging tot inschrijving van 8 oktober 2017 is, onder meer, het volgende bepaald:

1 Beschrijving opdracht

(...)

1.2 Uitvoering aanbestedingsprocedure

(...)

De Europese aanbestedingsprocedure geschiedt op basis van de Aanbestedingswet 2012 geldig op het moment van publicatie van de aanbesteding en de ARW 2016. Hierbij wordt de openbare procedure gevolgd.

De opdracht wordt gegund aan de inschrijver met de 'Economisch Meest Voordeelige Inschrijving'. Deze wordt vastgesteld op basis van: de laagste prijs. Er is voor het gunningcriterium 'Laagste Prijs' gekozen omdat:

- Er geen sprake is van onderscheidend vermogen op basis van kwalitatieve criteria
- De gevraagde kwaliteit vastgesteld is in het bestek
- Er sprake is van standaardisatie

(...)

3 Beoordelingsprocedure

3.1 Beoordelingsprocedure

Fase 3: beoordeling op gunningcriteria

Vervolgens worden van de inschrijvers die fase 1 en 2 goed doorgekomen zijn de antwoorden op het geformuleerde gunningcriterium beoordeeld. De antwoorden worden beoordeeld door een beoordelingscommissie. De beoordelingscommissie behandelt de inschrijvingen vertrouwelijk en objectief.

Aan de hand van het inschrijfbiljet en de inschrijfstaat wordt de laagste prijs gecontroleerd. Het eindtotaal van de inschrijfstaat dient overeen te komen met het op het inschrijfbiljet voorkomende bedrag van de aanneemsom.

De beoordeling van de inschrijfstaat wordt beoordeeld op het voldoen aan het bepaalde in artikel 01.01.03 van de standaard bepalingen 2015. De Inschrijver

met de laagste totaalprijs en die heeft voldaan aan alle eisen is de Inschrijver aan wie het voornemen tot gunning wordt verstuurd.

Een inschrijving die manipulatief is en leidt tot onwerkbaarheid of manipulatie van het beoordelingssysteem zal worden uitgesloten van de Aanbestedingsprocedure.'

- 1.3. In het bestek 'Onderhoud elementverharding [Aanbestedende dienst X]' is onder meer het volgende opgenomen:

'2.2 NADERE BESCHRIJVING

(...)

02 KENMERK RESULTAATSVERPLICHTING

In de hierna volgende staat van het bestek van de RAW-raamovereenkomst is in de kolom 'Hoeveelheid resultaatsverplichting' alleen gebruik gemaakt van 'F', waarmee is aangegeven dat de vermelde hoeveelheid resultaatsverplichting een 'fictieve hoeveelheid resultaatsverplichting' is.

Het uit te voeren werk wordt door de opdrachtgever in deelopdrachten of op afroep opgedragen. Het bepaalde in paragraaf 01.21 van de Standaard is daarop van toepassing.

Een daadwerkelijke hoeveelheid resultaatsverplichting wordt bepaald bij het opstellen van een deelopdracht of wordt bepaald tijdens de uitvoering van het werk of direct daarna.

(...)

INSCHRIJVINGSBILJET

(...)

De inschrijver(s) verklaart (verklaren) dat de bij dit inschrijvingsbiljet gevoegde ontleding van de inschrijvingsom die is, als bedoeld in artikel 01.01.05 van de Standaard RAW Bepalingen 2015.

(...)

- 1.4. Klager heeft op 27 november 2017 een inschrijving ingediend.

- 1.5. Beklaagde heeft op 1 december 2017 de volgende brief aan klager gezonden:

'Naar aanleiding van uw Inschrijving d.d. 27/11/2017 voor de [aanbesteding Raamovereenkomst onderhoud elementenverhardingen Aanbestedende dienst X] heeft de aanbestedende dienst enkele vragen ter verificatie.

Conform de RAW standaard 2015 toetst de Aanbestedende Dienst de prijzen per eenheid. Een aantal bestek posten zijn reden voor het stellen van nadere informatie wegens het extreem afwijken van marktconforme tarieven, zoals bepaald in artikel 01.01.03 en 01.01.04. Wij verzoeken u deze posten te verklaren met een financiële onderbouwing. Gelieve uw onderbouwing aan ons te doen toekomen voor dinsdag 5 december 16:00 uur.

De onderbouwing wordt gevraagd voor de volgende besteksposten:

Besteksposten met zeer lage stuksprijzen:

137010	Reinigen kolken	€	0,06
137070	Reinigen lijngoot	€	0,06
160210	Afsteken en verzamelen van graskanten		(...)
170240	Vervoer- en acceptatiekosten beton- en baksteenpuin		(...)
260010	Uitvoeren grondondezoek AP04		(...)
422050	Op hoogte brengen bestaande putafdekking 1 laag		(...)
600010	Afwerken zandbed		(...)
600020	Aanbr. straatlaag gemiddeld 40 mm		(...)
601010	Aanbr. menggranulaat 20 cm dik (fietspaden)		(...)
601020	Aanbr. menggranulaat 25 cm dik (rijwegen)		(...)
612620	Aanbrengen keien van natuursteen		(...)
613430	pasmaken van betontegels dikte 50 t/m 80 mm		(...)
634010	Aanbrengen trottoirbanden van beton 130/150x250 mm		(...)
634020	Aanbrengen trottoirbanden van beton 180/200x250 mm		(...)
634110	Aanbrengen trottoirbanden van beton 130/150x250 mm		(...)
634210	Aanbrengen opsluitbanden van beton 50x60 en 80 mm		(...)
822010	Maken VDHC-plan + tekeningen		(...)
822020	Aanbr. en verw. Tijdelijke verkeersmaatregelen		(...)
822030	Instandhouden verkeersmaatregelen		(...)
825010	Uitzetwerkzaamheden		(...)
845010	Leveren opleverdossier		(...)
880020	T.b.s. stellen koppel straatmaker + opperman (...)		(...)
929990	Uitvoeringskosten		(...)

Besteksposten met zeer hoge stuksposten:

114910	Opbreken onbruikbare betonnen boomkrans		(...)
117010	Opnemen verkeersbordpaal incl. borden		(...)
117050	Opnemen hartstenen sierpaal		(...)
209110	Graven en aanvullen sleuf (diepte tot 1m)		(...)
221010	Zand verwerken in cunet, dikte 0,20 - 0,60 cm		(...)
221020	Bomenzand verwerken in cunet, dikte 80 cm		(...)
634610	Aanbr. kantopsluiting straatbaksteen op zand		(...)
634620	Aanbr. kantopsluiting straatbaksteen op zand		(...)
634630	Aanbr. kantopsluiting straatbaksteen op zand		(...)
634660	Aanbr. kantopsluiting betonstraatsteen op zand		(...)
634670	Aanbr. kantopsluiting betonstraatsteen op zand		(...)
634730	Aanbr. kantopsl. van sbs uit 1 streklaag in specie		(...)
634740	Aanbr. kantopsl. van sbs uit 1 rollaag in specie		(...)
634750	Aanbr. kantopsl. van sbs uit 5 strekken in specie		(...)
634760	Aanbr. kantopsl. van sbs uit 1 streklaag in specie		(...)
634770	Aanbr. kantopsl. van bss uit 1 rollaag in specie		(...)
634780	Aanbr. kantopsl. van bss uit 5 strekken in specie		(...)

Besteksposten met een zeer afwijkende opbouw:

Grond of zand, na keuring afv. (achtergrondwaarde)	€	51,75
Grond of zand, na keuring afv. (wonen)	€	51,75
Grond of zand, na keuring afv. (industrie)	€	51,75
(3 keer dezelfde prijs voor het afvoeren van 3 verschillende vervuilingsgraden grond).'		

1.6. Op 7 december 2017 heeft klager per brief als volgt geantwoord:

'In antwoord op uw vragen ontvangt u hierbij de schriftelijke toelichting. Wij vertrouwen erop u met het onderstaande naar genoegen te hebben geïnformeerd en zien uw opdracht met vertrouwen en belangstelling tegemoet. Ter informatie wil-

len wij u nog vermelden dat de exacte tarieven vertrouwelijk zijn. Wij hebben de tarieven bij benadering aangegeven met 'ca.' om misbruik te voorkomen. Desondanks worden ook deze prijzen als vertrouwelijke informatie beschouwd en is concurrentiegevoelige informatie. Ook deze informatie dient met alle geheimhouding behandeld te worden.

(...)

Bestekposten met zeer lage stuksprijzen:

137010 Reinigen kolken

Deze post is geen onderdeel van een rioolreinigingsbestek maar vormt een onderdeel van het elementenverhardingen onderhoud. In die zin staat deze post gelijk aan het verwijderen van vuil, grond aan bestaande elementenverhardingen zoals bkk's.

137070 Reinigen lijngoot

Deze post is geen onderdeel van een rioolreinigingsbestek maar vormt een onderdeel van het elementenverhardingen onderhoud. In die zin staat deze post gelijk aan het verwijderen van vuil, grond aan bestaande elementenverhardingen zoals bkk's.

(...)

170240 Vervoer- en acceptatiekosten beton- en baksteenpuin

Wij kunnen het beton- en baksteenpuin afvoeren en storten voor €3,00 per ton. We hebben met onze huisleverancier c.q. verwerker afspraken gemaakt over tarieven.

260010 Uitvoeren grondonderzoek AP04

De kosten voor het grondonderzoek vinden veelvuldig binnen ons bedrijf plaats. Ook hiervoor zijn er jaarprijzen afgesproken en/of afname verplichtingen. Het voordeel hiervan is meegenomen in de eenheidsprijs. Daarbij komt dat een deel van deze bedrijfskosten worden toegekend als algemene kosten.

422050 Op hoogte brengen bestaande putafdekking 1 laag

Op hoogte brengen van bestaande putafdekking met één laag metselstenen doen wij met een knikmops ca. €15,00 en twee vakmannen ca. €35,00 per man per uur. Voor de bepaling van de gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Op basis van deze omvang is een productie van 1,5 putafdekking per uur haalbaar.

Voor het leveren van specie zijn geen kosten gerekend omdat wij deze met grote hoeveelheden inkopen en de kosten hiervoor berekenen we door in onze werkplaatskosten c.q. algemene kosten.

600010 Afwerken zandbed

Mede omdat deze werkzaamheden in samenhang plaatsvinden met de bestekpostgroep 221 is met het juiste gebruik van het materieel (shovel en afreibak ca. € 60,00 per uur) een productie van ca. 200 m2 haalbaar.

600020 Aanbr. straatlaag gemiddeld 40 mm

Voor de bepaling van de gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Met het juiste gebruik van materieel en vakman met trilplaat is een productie van 200 m2 per uur haalbaar.

(ploeg: shovel en afreibak ca. € 60,00 , vakman ca. € 35,00 en trilplaat ca. € 8,50)

601010 Aanbr. menggranulaat 20 cm dik (fietspaden)

Voor de bepaling van de gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Met het juiste gebruik van materieel is een productie van 200 m2 per uur haalbaar.

(ploeg: shovel en wals ca. € 100,00)

601020 Aanbr. menggranulaat 25 cm dik (rijwegen)

Voor de bepaling van de gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Met het juiste gebruik van materieel is een productie van 400 m2 per uur haalbaar.

(ploeg: shovel en wals ca. € 100,00)

612620 Aanbrengen keien van natuursteen

Wij hebben onder andere gerekend dat keien van natuursteen handmatig worden aangebracht door een koppel straatmakers ca. €60,00 en vervolgens worden afgetrild met een trilplaat ca. € 8,50 per uur. Voor de bepaling van de gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Op basis van deze omvang is een productie van ongeveer 10m2 per uur voor de koppel en de trilplaat 125 m2 per uur haalbaar. In de post tevens het franco leveren van basalt split 6-8 opgenomen van ca. €48,00 per m3.

613430 pasmaken van betontegels dikte 50 t/m 80 mm

Wij hebben onder andere gerekend dat het pas maken van betontegels door een vakman ca. €35,00 met diamantzaag à € 0,00 wordt uitgevoerd. Voor de bepaling van de gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Op basis van deze omvang is een productie van ca. 11 meter per uur haalbaar. Aan de diamantzaag zijn geen kosten verbonden omdat deze kosten vallen in onze werkplaatskosten c.q. algemene kosten.

634010 Aanbrengen trottoirbanden van beton 130/150x250 mm

Wij hebben onder andere gerekend dat betonbanden 13/15 machinaal worden aangebracht met een kraan en vakman. Voor de bepaling van de gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Op basis van deze omvang is een productie van 16 meter per uur aanbrengen betonbanden 13/15 haalbaar. (ploeg: kraan ca. € 40,00 , vakman ca. € 35,00)

634020 Aanbrengen trottoirbanden van beton 180/200x250 mm

Wij hebben onder andere gerekend dat betonbanden 18/20 machinaal aangebracht met een kraan en vakman. Voor de bepaling van de gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Op basis van deze omvang is een productie van 15 meter per uur aanbrengen betonbanden 18/20 haalbaar. (ploeg: kraan ca. € 40,00 , vakman ca. € 35,00)

634110 Aanbrengen trottoirbanden van beton 130/150x250 mm

Wij hebben onder andere gerekend dat betonbanden 13/15 machinaal aangebracht met een kraan en vakman. Voor de bepaling van de gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Op basis van deze omvang is een productie van 15 meter per uur aanbrengen betonbanden 13/15 met specie/beton haalbaar. (ploeg: kraan ca. € 40,00 , vakman ca. € 35,00)

Voor het leveren van specie/beton zijn geen kosten gerekend omdat wij deze met grote hoeveelheden inkopen en de kosten hiervoor berekenen we door in onze werkplaatskosten c.q. algemene kosten.

634210 Aanbrengen opsluitbanden van beton 50x60 en 80 mm

Wij hebben onder andere gerekend met een koppel straatmakers van ca. €60,00 per uur.

Voor de bepaling van de gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Op basis van deze omvang is een productie van 28 m1 aanbrengen opsluitbanden per uur haalbaar.

822010 Maken VDHC-plan + tekeningen

De omvang van een deelopdracht is onbekend. Dit kan een aantal m2 trottoir zijn of een gehele buurt/woonwijk en alles wat er tussenin zit. Voor de bepaling van een gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Op basis van deze omvang is een productie gerekend van twee uur werkvoorbereider van ca. € 40,00 = € 80,00 per keer.

822020 Aanbr. en verw. Tijdelijke verkeersmaatregelen

De omvang van een deelopdracht is onbekend. Dit kan een aantal m2 trottoir zijn of een gehele buurt/woonwijk en alles wat er tussenin zit. Voor de bepaling van een gemiddelde productie gaan wij uit van een bepaalde omvang. Op basis van deze omvang is een gemiddelde productie gerekend van ca. twee uur koppel van ca. € 63,00 = € 126,00 per keer haalbaar. Daarnaast beschikken wij zelf over de materialen en de borden worden voorbereid door de magazijnmedewerker. Hiervoor zijn geen kosten opgenomen want deze behoren tot onze algemene kosten.

822030 Instandhouden verkeersmaatregelen

Wij rekenen €5,00 per week voor de huur van de materialen. Meer kosten hebben wij niet omdat de materialen in ons bezit zijn. De aanschaf van borden, afhebben e.d. geschiedt via de algemene kosten. De borden en afhebben e.d. worden gebruikt over meerdere werken c.q. projecten.

(...)

880020 T.b.s. stellen koppel straatmaker + opperman

Wij hebben onder andere gerekend met een koppel samengesteld uit een straatmaker van ca. € 36,00 en een opperman ca. € 24,00 per uur. Aan handgereedschap en persoonlijke beschermingsmiddelen zijn geen kosten verbonden omdat deze kosten vallen in onze werkplaatskosten c.q. algemene kosten dan wel onderdeel vormen van de standaarduitrusting van de functie.

929990 Uitvoeringskosten

Voor de uitvoeringskosten hanteren wij 1% van het subtotale van de inschrijving. Omdat dit contract (kleinschalig) elementenonderhoud betreft hebben wij gerekend met een meewerkend voorman. Deze voorman is de vakman of stratemaker. Er wordt geen uitvoerder op de klussen / deelopdrachten gezet. De kosten van de meewerkend voorman zijn onderdeel van de eenheidsprijzen. Wel wordt een projectleider over deze klussen/deelopdrachten geplaatst. Deze wordt betaald vanuit de UK en AK. De projectleider zal de diverse bouwvergaderingen e.d. bijwonen.

Besteksposten met zeer hoge stukspreizen:

(...)

634730 Aanbr. kantopsl van sbs uit 1 strekklag in specie

Aan de hoeveelheid resultaatsverplichting mogen wij helaas geen rechten ontleenen. Dergelijke posten kunnen incidenteel voorkomen. Het is hierom ook moeilijk om te spreken van een gemiddelde productie. Dergelijke posten worden om deze reden door ons planning technisch gecalculeerd. Of te wel het kan gaan om 1m1 kantopsluiting per deelopdracht of bijv. 25m1 kantopsluiting per deelopdracht of per dag en alles wat er tussenin zit. In ons geval hebben wij gemiddeld 6 m1 per

keer/deelopdracht aangehouden, met inbegrip van alle formaten straatbakstenen. Uitvoering door een koppel straatmakers van ca. €60,00 per uur. Voor het leveren van specie/beton zijn geen kosten gerekend omdat wij deze met grote hoeveelheden inkopen en de kosten hiervoor berekenen we door in onze werkplaatskosten c.q. algemene kosten.

634740 Aanbr. kantopsl. van sbs uit 1 rollaag in specie

Aan de hoeveelheid resultaatsverplichting mogen wij helaas geen rechten ontleenen. Dergelijke posten kunnen incidenteel voorkomen. Het is hierom ook moeilijk om te spreken van een gemiddelde productie. Dergelijke posten worden om deze reden door ons planning technisch gecalculeerd. Of te wel het kan gaan om 1m1 kantopsluiting per deelopdracht of bijv. 25m1 kantopsluiting per deelopdracht of per dag en alles wat er tussen zit. In ons geval hebben wij gemiddeld 5 m1 per keer/deelopdracht aangehouden, met inbegrip van alle formaten straatbakstenen. Uitvoering door een koppel straatmakers van ca. €60,00 per uur. Voor het leveren van specie/beton zijn geen kosten gerekend omdat wij deze met grote hoeveelheden inkopen en de kosten hiervoor berekenen we door in onze werkplaatskosten c.q. algemene kosten.

634750 Aanbr. kantopsl. van sbs uit 5 strekken in specie

Aan de hoeveelheid resultaatsverplichting mogen wij helaas geen rechten ontleenen. Dergelijke posten kunnen incidenteel voorkomen. Het is hierom ook moeilijk om te spreken van een gemiddelde productie. Dergelijke posten worden om deze reden door ons planning technisch gecalculeerd. Of te wel het kan gaan om 1m1 kantopsluiting per deelopdracht of bijv. 25m1 kantopsluiting per deelopdracht of per dag en alles wat er tussen zit. In ons geval hebben wij gemiddeld 4 m1 per keer/deelopdracht aangehouden, met inbegrip van alle formaten straatbakstenen. Uitvoering door een koppel straatmakers van ca. €60,00 per uur. Voor het leveren van specie/beton zijn geen kosten gerekend omdat wij deze met grote hoeveelheden inkopen en de kosten hiervoor berekenen we door in onze werkplaatskosten c.q. algemene kosten.

634760 Aanbr. kantopsl. van bss uit 1 streklaag in specie

Aan de hoeveelheid resultaatsverplichting mogen wij helaas geen rechten ontleenen. Dergelijke posten kunnen incidenteel voorkomen. Het is hierom ook moeilijk om te spreken van een gemiddelde productie. Dergelijke posten worden om deze reden door ons planning technisch gecalculeerd. Of te wel het kan gaan om 1m1 kantopsluiting per deelopdracht of bijv. 25m1 kantopsluiting per deelopdracht of per dag en alles wat er tussen zit. In ons geval hebben wij gemiddeld 5 m1 per keer/deelopdracht aangehouden, met inbegrip van alle formaten betonstraatstenen. Uitvoering door een koppel straatmakers van ca. €60,00 per uur. Voor het leveren van specie/beton zijn geen kosten gerekend omdat wij deze met grote hoeveelheden inkopen en de kosten hiervoor berekenen we door in onze werkplaatskosten c.q. algemene kosten.

634770 Aanbr. kantopsl. van bss uit 1 rollaag in specie

Aan de hoeveelheid resultaatsverplichting mogen wij helaas geen rechten ontleenen. Dergelijke posten kunnen incidenteel voorkomen. Het is hierom ook moeilijk om te spreken van een gemiddelde productie. Dergelijke posten worden om deze reden door ons planning technisch gecalculeerd. Of te wel het kan gaan om 1m1 kantopsluiting per deelopdracht of bijv. 25m1 kantopsluiting per deelopdracht of per dag en alles wat er tussen zit. In ons geval hebben wij gemiddeld 5 m1 per keer/deelopdracht aangehouden, met inbegrip van alle formaten betonstraatstenen. Uitvoering door een koppel straatmakers van ca. €60,00 per uur. Voor het leveren van specie/beton zijn geen kosten gerekend omdat wij deze met grote hoeveelheden inkopen en de kosten hiervoor berekenen we door in onze werkplaatskosten c.q. algemene kosten.

634780 Aanbr. kantopsl. van bss uit 5 strekken in specie

Aan de hoeveelheid resultaatsverplichting mogen wij helaas geen rechten ontle-
nen. Dergelijke posten kunnen incidenteel voorkomen. Het is hierom ook moeilijk
om te spreken van een gemiddelde productie. Dergelijke posten worden om deze
reden door ons planning technisch gecalculeerd. Of te wel het kan gaan om 1m1
kantopsluiting per deelopdracht of bijv. 25m1 kantopsluiting per deelopdracht of
per dag en alles wat er tussen zit. In ons geval hebben wij gemiddeld 4 m1 per
keer/deelopdracht aangehouden, met inbegrip van alle formaten betonstraatste-
nen. Uitvoering door een koppel straatmakers van ca. €60,00 per uur.

Voor het leveren van specie/beton zijn geen kosten gerekend omdat wij deze met
grote hoeveelheden inkopen en de kosten hiervoor berekenen we door in onze
werkplaatskosten c.q. algemene kosten.

Besteksposten met een zeer afwijkende opbouw:

Grond of zand, na keuring afv. (achtergrondwaarde) € 51,75

Grond of zand, na keuring afv. (wonen) € 51,75

Grond of zand, na keuring afv. (industrie) € 51,75

(3 keer dezelfde prijs voor het afvoeren van 3 verschillende vervuilingsgraden
grond)

We hebben uit praktische overwegingen en om discussie over kwaliteit van de
grond tijdens uitvoering te voorkomen met onze huisleverancier c.q. verwerker 1
tarief voor het storten van grond (t/m klasse industrie) afgesproken. Daarnaast
is het ook zo dat we aan de hoeveelheid resultaatsverplichting helaas geen rech-
ten kunnen ontlelen. Dergelijke posten kunnen incidenteel voorkomen. Omdat
dit bestek (klein) onderhoud elementenverharding betreft is de kans groot dat
het hier gaat om geringe hoeveelheden per keer/deelopdracht. Dit is voor ons
een reden om een toeslag te rekenen d.m.v. deelvrachtkosten. In ons geval heb-
ben wij gerekend met het afvoeren en storten van gemiddeld 1 - 5 m3 grond per
keer/deelopdracht.'

- 1.7. Op 11 december 2017 heeft beklagde de mededeling van de gunningsbeslissing
gestuurd. Daarin heeft zij aan klager laten weten dat haar inschrijving als ongel-
dig terzijde is gelegd en van verdere beoordeling is uitgesloten:

'Op 27 november 2017 heeft u uw inschrijving voor de Europese openbare aan-
besteding "Raamovereenkomst onderhoud elementenverhardingen [Aanbestede-
nde dienst X]" ingediend. Na de beoordeling van de inschrijfstaten en de door
u ingediende uitleg bij deze inschrijfstaat is uw inschrijving terzijde gelegd. In
deze brief leest u de toelichting op de terzijdelegging van uw inschrijving.

Beoordeling

De ontvangen inschrijvingen zijn eerst beoordeeld op de gestelde geschiktheids-
eisen en uitsluitingsgronden, waarna de inschrijfstaat is gecontroleerd.

Conform de RAW standaard 2015 toetst de Aanbestedende Dienst de prijzen per
eenheid. Een aantal bestekposten waren voor opdrachtgever reden voor het stel-
len van nadere verificatievragen wegens het extreem afwijken van marktconfor-
me tarieven, zoals bepaald in artikel 01.01.03 en 01.01.04 van de RAW stan-
daard 2015. De aanbestedende dienst heeft dit 1 december jl. gedaan, waarna u
op 7 december jl. uw reactie heeft verzonden.

De volgende posten voldoen ook na uw uitleg niet te aan de bovenstaand be-
noemde artikelen. Opdrachtgever verklaart hieronder per post haar bezwaren op
uw uitleg:

1) De onderstaande posten bevatten kosten die u heeft opgenomen in de "algemene kosten", bleek in uw uitleg van de verificatie. Volgens Standaard RAW bepalingen 2015, artikel 01.01.03 lid 02 en 03 dienen alle kosten te zijn inbegrepen voor het tot stand brengen van deze resultaatverplichting en mogen niet in de eenmalige kosten, uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico of korting worden opgenomen. Daarbij is uw opslag voor algemene kosten 1% en acht opdrachtgever het aantal posten dat u verklaart te zijn inbegrepen in deze post niet realistisch.

- 260010 Uitvoeren grondonderzoek AP04.
- 422050 Op hoogte brengen bestaande putafdekking 1 laag,
- 613430 pasmaken van betontegels dikte 50 t/m 80 mm
- 634110 Aanbrengen trottoirbanden van beton 130/150x250 mm
- 822020 Aanbr. en verw. Tijdelijke verkeersmaatregelen
- 822030 Instandhouden verkeersmaatregelen
- 880020 T.b.s. stellen koppel straatmaker + opperman
- 634730 Aanbr. kantopsl van sbs uit 1 streklaag in specie
- 634740 Aanbr. kantopsl. van sbs uit 1 rollaag in specie
- 634750 Aanbr. kantopsl. van sbs uit 5 strekken in specie
- 634760 Aanbr. kantopsl. van bss uit 1 streklaag in specie
- 634770 Aanbr. kantopsl. van bss uit 1 rollaag in specie
- 634780 Aanbr. kantopsl. van bss uit 5 strekken in specie

2) De posten "137010 Reinigen kolken" en "137070 Reinigen lijngoot", zijn door u niet conform bestek afgeprijsd. Er is ook een bestekpost voor het afvoeren van slib, hieruit kan worden opgemaakt dat de kolk ook van binnen schoongemaakt moet worden en niet enkel zand aan de buitenkant verwijderd moet worden. De hoeveelheid slib staat vermeld in de bestekpost, deze dient machinaal gereinigd te worden. Het gestelde tarief van voor beide posten van EURO 0,06 is hierdoor niet realistisch. De overige inschrijvingen variëren tussen EURO 2,50 en 10,-

3) Uw tarief voor de post "170240 Vervoer- en acceptatiekosten beton- en baksteenpuin" wijkt zo ver af van de markt- en bij deze aanbesteding ingediende tarieven dat de aanbestedende dienst deze als niet realistisch beschouwd. Uw antwoord verklaart niet deze afwijking. Naar onze mening zijn de vervoerskosten al meer dan EURO 3,00 / ton. De overige inschrijvingen variëren tussen EURO 7,50 en 15,75.

4) De post "600010 Afwerken zandbed" (en de samenhang met bestekpostgroep 221) staat qua hoeveelheid niet in verhouding met de hoeveelheid zand verwerken in cunet (100 m³ om 35000 m²), dus vinden ook maar voor een klein gedeelte samen plaats.

Het gestelde tarief van EURO 0,28 is hierdoor niet realistisch. De overige inschrijvingen variëren tussen de EURO 0,50 en 1,09.

5) De posten "600020 Aanbr. straatlaag gemiddeld 40 mm" en "601010 Aanbr. menggranulaat 20 cm dik (fietspaden)". Een productie van 200 m² per uur is misschien haalbaar maar nooit continu tijdens herbestratingswerkzaamheden. Uw tarief van resp. EURO 0,48 en 0,28 is hierdoor niet realistisch. De overige inschrijvingen variëren resp. tussen de EURO 0,50 en 1,21 en voor de tweede post tussen EURO 0,75 en 3,61.

6) De post "601020 Aanbr. menggranulaat 25 cm dik (rijwegen)". Een productie van 400 m² per uur is misschien haalbaar maar nooit continu tijdens herbestratingswerkzaamheden en acht opdrachtgever onhaalbaar. Uw tarief van EURO 0,24 is hierdoor niet realistisch. De overige inschrijvingen variëren tussen de EURO 0,50 en 2,05

7) De post "612620 Aanbrengen keien van natuursteen". Een productie van 80 m²/dag is niet haalbaar met keien van natuursteen (ervaringscijfer [Aanbestedende dienst X]). Bovendien klopt de rekensom niet. Wanneer alle leveranties van brekerzand en split meegenomen worden is de verrekenprijs € 9,72 en niet € 8,46 zoals de verrekenprijs in de inschrijfstaat. Uw tarief van EURO 8,46 is hierdoor niet realistisch. De overige inschrijvingen variëren tussen de EURO 12,57 en 21,50.

8) De post "634010 Aan brengen trottoirbanden van beton 130/150x250 mm" en "634020 Aanbrengen trottoirbanden van beton 180/200x250 mm". Opdrachtgever acht de door u benoemde productie, zeker gezien de aard van de werkzaamheden, zeer hoog en niet in overeenstemming met ervaringscijfers van [Aanbestedende dienst X]. Uw tarief van resp. 4,68 en 4,97 is hierdoor niet realistisch. De overige inschrijvingen variëren tussen resp. 5,75 en 8,71 en de tweede post tussen 7,- en 8,71.

9) Post "634210 Aanbrengen opsluitbanden van beton 50x60 en 80 mm". De productie van 28m¹ is zeer hoog en niet in overeenstemming met ervaringscijfers van [Aanbestedende dienst X]. Uw tarief van EURO 2,10 is hierdoor niet realistisch. De overige inschrijvingen variëren tussen de EURO 4,25 en 6,53.

10) De post "822010 Maken VDHC-plan + tekeningen". Ook al is de omvang van de deelopdracht onbekend is moeten er onafhankelijk van de omvang een aantal zaken gebeuren. Overleg met verkeersregie, maken VDHC plan, maken tekeningen. 2 uur werkvoorbereider is hiervoor nooit toereikend. Uw tarief van EURO 80,- is hierdoor niet realistisch. De overige inschrijvingen variëren tussen de EURO 100,- en 720,-.

11) Bestek posten met een zeer afwijkende opbouw: Grond of zand, na keuring afv. (achtergrondwaarde) € 51,75 Grond of zand, na keuring afv. (wonen) € 51,75 Grond of zand, na keuring afv. (industrie) € 51,75. Drie keer dezelfde prijs voor het afvoeren van 3 verschillende vervuilingsgraden grond acht opdrachtgever niet realistisch. Deze wijze van tarifiering wordt hierdoor als niet marktconform gezien, de overige inschrijvingen variëren voor 210130 tussen de EURO 5,- en 25,-, voor 210140 tussen de EURO 10,- en 35,- en voor 210150 tussen de EURO 10,- en 45,-

Met de bovengenoemde constatering dient de aanbestedende dienst uw inschrijving te zien als een ongeldige inschrijving en dient zij deze terzijde te leggen. Uw inschrijving is om die reden uitgesloten van verdere beoordeling.'

1.8. Klager heeft op 18 december 2017 als volgt gereageerd op de mededeling van de gunningsbeslissing:

'In reactie op uw schrijven d.d. 11 december 2017 betreffende de aanbesteding "Raamovereenkomst onderhoud elementenverhardingen [Aanbestedende dienst X]" het navolgende;

Allereerst wijzen wij u op de door de ARW 2016 gehanteerde procedure met betrekking tot de mogelijkheid om bezwaar aan te tekenen. Wij kunnen dan alleen bezwaar aantekenen wanneer wij in het bezit zijn van het Proces verbaal van opening en de door u verstrekte "Voorgenomen Gunningbeslissing". Daarbij geldt dat het moment van "Voorgenomen Gunningbeslissing" de zogenoemde Alcatel termijn van 20 dagen ingaat. U schrijft onder "Vragen en bezwaren" dat het schrijven een "voorgenomen gunningsbeslissing" betreft. Bij een voorgenomen gunningsbeslissing moet het voor alle inschrijvers duidelijk zijn aan wie de Aanbesteder voornemens is de opdracht te gunnen. Ook ontvangen alle inschrij-

vers dezelfde "Voorgenomen gunningsbeslissing" Uit uw schrijven kunnen wij dat niet opmaken, althans in uw voorwoord spreekt u over "uw inschrijving" en gaat u verder in op de door ons ingediende inschrijfprijzen. Kortom, uw schrijven betreft geen voorgenomen gunningsbeslissing en de van toepassing zijnde Alcatel termijn gaat daarmee nog niet in.

Inhoudelijk

In uw reactie op onze onderbouwing spreekt u andermaal over extreem afwijken- de marktconforme tarieven. U bedoelt naar alle waarschijnlijkheid "prijzen". Onze uurtarieven liggen rond de € 35,00 voor een grondwerker of stratenmaker. Dit kunt u geen extreem tarief noemen. Ook de tarieven voor materieel en materiaal wijken in geen enkel opzicht extreem af van de marktconforme tarieven.

Uw meent verder bezwaren te hebben op onze toelichting op de diverse, door u bevraagde besteksposten. In uw bezwaar gaat u voorbij aan het gegeven dat u de inschrijver op geen enkele manier vooraf hebt geïnformeerd aangaande de referentie waarop u onze prijzen zal beoordelen.

Wij hebben met dergelijke Raamcontracten uitgebreid ervaring. Niet in het minst met raamcontracten die door uw buurgemeenten op de markt worden geplaatst. Hierbij geven deze gemeenten op voorhand (aanbestedingsdocumenten)aan binnen welke bandbreedte de prijzen als marktconform worden beschouwd. Hiermee geeft de aanbesteder duidelijk aan wat zij als aanbestedende dienst beschouwd als marktconform. Op basis hiervan zijn alle inschrijvers geïnformeerd over het subjectieve oordeel van de aanbesteder. U meent echter achteraf een meetlat te kunnen opstellen waarmee de inschrijvers mogelijk kunnen worden beoordeeld. In de tweede plaats merken wij op dat u in uw bezwaar niet verder komt dan dat andere inschrijvers andere prijzen hebben gerekend. U geeft dan bijvoorbeeld aan dat de overige inschrijvingen variëren tussen € 100 en €720 euro (bestekspost 822010) of tussen € 0,75 en € 3,61 (bestekspost 600020)

- 1) N.B. tussen 100 en 720 is een verschil van 600 % of een factor van ca. 7. De vraag dringt zich aan ons op: is deze afwijking op zichzelf dan al niet extreem? En heeft u bij het hanteren van de "getallen" alle inschrijfprijzen meegenomen van alle inschrijvers? Of alleen de inschrijfprijzen van de in uw ogen "geldige inschrijfprijzen". Onze inschrijfprijs was hierbij € 80,00 wat een kleine 20% afwijkt van de in uw ogen marktconforme prijs van € 100,00
- 2) N.B. ook de inschrijfprijzen tussen € 0,50 en € 1 ,21 en resp. € 0,75 en € 3,61 geven wel aan dat er onderling grote verschillen kunnen zijn. Een factor van ruim 4 is wellicht ook extreem en is de hoogste prijs dan niet extreem hoog in vergelijking met onze inschrijfprijs?. Onze prijs hierbij was € 0,48. Een 2 eurocent onder de prijs van € 0,50.

Inconsistentie

In de derde plaats is uw bezwaar niet consistent. Bij post 600010 betreffende het afwerken zandbed in cunet spreekt u over hoeveelheden die niet met elkaar in verhouding staan. En dat hierom ook maar een klein gedeelte samen plaatsvinden. U gaat hierbij voorbij aan het feit dat er geen hoeveelheden zijn gegeven. Het betreffen hier fictieve hoeveelheden genoemd in de Raamovereenkomst met als doel dat alle inschrijvers met dezelfde hoeveelheden zouden rekenen en op die manier op basis van de fictieve aanneemsom bepaalt kan worden wie de laagste fictieve aanneemsom heeft. In alle gevallen moeten de inschrijvers inschattingen doen hoe groot de omvang van een Deelopdracht is. Op basis daarvan kan een inschrijver een bepaalde optimale productie meenemen in zijn be-

groting. Het maakt namelijk wel uit of er 1 m2 zandbed moet worden afgewerkt of dat er sprake is van 1000 m2 afwerken zandbed in 1 Deelopdracht. Met de kans dat beide gevallen voorkomen moet de inschrijver rekening houden.

Ook in uw bezwaar bij post 612620 is uw motivering niet consistent. U betreft hierbij voor het eerst een "eigen ervaringscijfer". Alle overige bezwaren motiveert u min of meer met de door u aangereikte (ver uit elkaar) inschrijfprijzen van de overige inschrijvers. Moet hieruit de conclusie getrokken worden dat er over de andere inschrijfprijzen er geen ervaringscijfers van [Aanbestedende dienst X] voorhanden zijn? Of, dat de overige inschrijvers ook extreem afwijken van uw ervaringscijfers.

Tot slot

Onder uw eerste punt betreffende uw mening dat 1% voor algemene kosten niet realistisch is het volgende; Conform het door het CROW bepaalde in de RAW Standaard 2015 dient er ook bij een Raamovereenkomst een Staartblad ingediend te worden. Volgens vaste jurisprudentie ECLI:NL:RBDHA:2016:13935 is hierbij de inschrijver vrij om daar een bedrag/bedragen in te plaatsen. Wij hebben totaal ruim € 30.000,00 aan staartkosten ingeschreven; dit komt neer op 3% van het Subtotaal.

De reden om op grond van uw mening de inschrijving ongeldig te verklaren houdt hier dan ook geen stand. U had op zijn minst op voorhand (lees: in de aanbestedingsstukken) dienen aan te geven waarbinnen de percentages zouden moeten liggen om in aanmerking te komen voor geldigheid van de inschrijving.

Kortom, wij maken ernstig bezwaar op uw handelswijze en vermeende voorgenomen gunningsbeslissing. (...)'

1.9. Op 9 januari 2018 heeft beklaagde de volgende brief aan klager gezonden:

'Op 11 december 2017 hebben wij u geïnformeerd over de terzijde legging van uw inschrijving voor de Europese openbare aanbesteding "Raamovereenkomst onderhoud elementenverhardingen [Aanbestedende dienst X]".

Opdrachtgever heeft op 1 december 2017 een financiële onderbouwing gevraagd van 43 posten uit uw inschrijving. U heeft hier op 7 december 2017 uw toelichting op gegeven. Opdrachtgever heeft op 11 december 2017, met uitleg van redenen, u geïnformeerd over de terzijde legging van uw inschrijving met uitleg per bestekspost. In uw schrijven van 18 december 2017 geeft u aan bezwaren te hebben tegen deze terzijde legging. In deze brief gaan wij in op uw brief van 18 december 2017 omtrent uw bezwaren over de terzijde legging van uw inschrijving per onderdeel van uw bezwaar.

Uw alinea 2 blz 1: U heeft een brief ontvangen omtrent de terzijde legging van uw inschrijving. Om u volledig te informeren omtrent het voornemen tot gunnen vindt u in de bijlagen het proces verbaal van opening toegevoegd.

Uw alinea 3 blz 1: Opdrachtgever doelt niet op de door u in uw brief genoemde uurtarieven voor grondwerkers of stratenmakers, zij bedoelt zoals benoemd de tarieven per post. Uw benoemde uurtarief neemt opdrachtgever ter kennisgeving aan.

Uw alinea 4 blz 1 en alinea 9 blz 2: Opdrachtgever is niet verplicht om op voorhand een percentage aan te geven of de wijze waarop zij de tarieven controleert. Zij heeft het recht om bij extreme afwijkingen vragen te stellen ter verificatie. Op

grond van de gegeven antwoorden en toelichting heeft zij het recht om te beslissen of zij de motivatie aanvaardt of niet. Een aantal van de door u beargumenteerde posten acht opdrachtgever realistisch en heeft zij dan ook in de brief van 11 december 2017 niet tegengesproken.

Uw alinea 5: Uw argument omtrent vergelijkbaarheid van andere raamcontracten acht Opdrachtgever niet relevant voor betreffende aanbesteding en nemen wij ter kennisgeving aan. U haalt in deze alinea een voorbeeld aan die wellicht het minst sterk afwijkt, echter de overige posten laten de extreme afwijking duidelijk zien. U gaat niet in op deze andere afwijkingen.

Alinea 6 blz.2:

Er wordt een aanneming gedaan alsof de werkzaamheden (zand verwerken in cunet, post 221, en afwerken zandbed, post 610010) tegelijkertijd plaatsvinden. Dit is gezien het grote verschil in hoeveelheden een conclusie die niet in alle situaties getrokken kan worden. Wanneer de werkzaamheden wel altijd tegelijkertijd plaats zouden vinden waren de hoeveelheden, ook al zijn ze fictief, in ieder geval gelijk geweest en had de opdrachtgever er een gebundelde post van gemaakt.

Alinea 7 blz 2:

Zoals hiervoor benoemd bij de uitleg van "alinea 4 blz 1" is opdrachtgever niet verplicht om vooraf aan te geven op welke wijze zij de tarieven controleert. Zij heeft het recht om bij extreme afwijkingen na grondig onderzoek de Inschrijver vragen te stellen ter verificatie, zo ook de haalbaarheid van aantallen te leggen keien en natuursteen. U gaat hier voorbij aan de overige uitleg van opdrachtgever in aandachtspunt 7 (brief 11/12/17) dat de berekening van uw uitleg niet juist is.

Alinea 8 blz 2: Volgens de Standaard RAW bepalingen 2015, artikel 01.01.03 lid 2 en 3 dienen alle kosten te zijn inbegrepen voor het tot stand brengen van deze resultaatsverplichting en mogen er geen kosten van de post in de eenmalige kosten, uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico of korting worden opgenomen.

Op onze beoordeling, punt 1 van onze brief van 11 december gaat u niet in. Voor de duidelijkheid wijzen wij u op het feit dat alle inschrijvers zelf de percentages hebben ingevuld, zo ook de 1% die u heeft ingevuld voor de algemene kosten. Uw uitleg over een andere optelmethode is niet relevant. U verwijst in uw uitleg voor de diverse posten (aandachtspunt 1 brief opdrachtgever d.d. 11/12/17) zelf naar de opslag voor algemene kosten (939990).

Alinea 9 blz 2: zie uitleg alinea 4.

Alinea 10 blz 2: zie uitleg alinea 2

Conclusie

De aanbestedende dienst komt wederom tot de conclusie dat volgens de Standaard RAW bepalingen 2015, artikel 01.01.03 lid 2 en 3 alle kosten dienen te zijn inbegrepen voor het tot stand brengen van deze resultaatsverplichting en er geen kosten van de post in de eenmalige kosten, uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico of korting mogen worden opgenomen. Hiermee heeft u een ongediende inschrijving gedaan.

Met de bovengenoemde constatering is opdrachtgever van mening dat zij gehouden is aan de terzijde legging van uw inschrijving en komt zij niet tot een andere conclusie dan u reeds in medegedeeld op 11 december 2017.

Opdrachtgever heeft u reeds op 28 december 2017 geïnformeerd over het verlengen van het bezwaartermijn tot 2 februari 2018 in verband met het Proces

Verbaal van opening dat u met dit schrijven heeft ontvangen en voor u nieuwe informatie betreft.

(...)'

2. Beschrijving klacht

Beklaagde heeft de inschrijving van klager ten onrechte als ongeldig terzijde gelegd op basis van artikel 01.01.06 en 01.01.07 Standaard RAW 2015.

3. Onderbouwing klacht

- 3.1. Ter onderbouwing van haar klacht verwijst klager naar haar brieven van 7 en 18 december 2017 (zie 1.6 en 1.8 hiervoor) en Advies 405.
- 3.2. Volgens klager vindt beklagde dat zij ongegrond mag stellen dat de prijzen niet marktconform zijn en dat het klager onduidelijk is wat beklagde als 'marktconforme prijzen' beschouwt dan wel bij welke percentuele afwijking sprake zou zijn van een niet-conforme prijs.
- 3.3. Daarnaast merkt klager op dat beklagde ook niet wenst in te gaan op het feit dat alle andere inschrijvers ook op onderdelen totaal verschillende prijzen hebben. Beklaagde heeft volgens klager prijzen genoemd van andere inschrijvers die soms ook 400% van elkaar lagen. Klager stelt dat zij geen inzicht heeft in de eenheidsprijzen zodat zij daartegen geen verweer kan voeren.

4. Reactie beklagde

- 4.1. Beklaagde heeft de inschrijving van klager terzijde gelegd omdat deze naar mening van beklagde niet voldoet aan de systematiek volgens de Standaard RAW-bepalingen 2015.
- 4.2. Volgens beklagde dienen op grond van art. 01.01.03 leden 2 en 3 RAW 2015 per bestekpost alle kosten te zijn inbegrepen voor het tot stand brengen van de resultaatverplichting en mogen deze niet in de eenmalige kosten, uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico of korting worden opgenomen.
- 4.3. Klager schrijft in haar brief van 18 december 2017 dat zij bij specifieke posten bewust bepaalde kosten heeft opgenomen onder werkplaatskosten, uitvoeringskosten en algemene kosten. Beklaagde stelt dat dit niet is toegestaan volgens art. 01.01.03 lid 2 en lid 3 RAW 2015 en dit leidt er naar mening van beklagde toe dat de offerte van klager op grond van art. 01.01.04 RAW 2015 ongeldig moet worden verklaard en terzijde gelegd dient te worden.
- 4.4. Ten slotte merkt beklagde nog op dat het niet aangeven van de bandbreedte wat betreft de prijzen niet verplicht is noch relevant is nu de offerte van klager is opgemaakt in strijd met de RAW-standaardbepalingen.

5. Beoordeling

- 5.1. De Commissie stelt vast dat beklagde op 10 oktober 2017 een Europese openbare aanbestedingsprocedure heeft aangekondigd voor een raamovereenkomst met één ondernemer voor onderhoud van elementverhardingen. Op deze aanbe-

stedingsprocedure zijn onder andere de volgende bepalingen van toepassing: Deel 1 en 2 van de ten tijde van de aankondiging van de raamovereenkomst geldende Aw 2012, de Gids Proportionaliteit, het ARW 2016 en de Standaard RAW Bepalingen 2015.

- 5.2. Alvorens tot behandeling van de klacht over te gaan, zal de Commissie zich uitlaten over het toetsingskader (vgl. Advies 405, overwegingen 5.3.1-5.3.7).
- 5.2.1. Bij inschrijving op een RAW-bestek of een RAW-raamovereenkomst wordt op het inschrijvingsbiljet het bedrag genoemd waarvoor de inschrijver het werk wil aannemen, de aannemingssom. Daarnaast moet er een ontleding van de aannemingssom worden verstrekt op de zogenoemde inschrijvingsstaat.
- 5.2.2. De inschrijvingsstaat is opgedeeld in een gedeelte boven het subtotaal en een gedeelte onder het subtotaal. Boven het subtotaal worden de directe kosten vermeld. Onder het subtotaal de indirecte kosten, de zogenoemde staartkosten. De som van de ontleding op de inschrijvingsstaat (het eindtotaal) moet overeenkomen met de aannemingssom op het inschrijvingsbiljet (zie het document "Hoe moet ik de kosten toedelen in de inschrijvingsstaat?", te vinden op www.crow.nl).
- 5.2.3. De Standaard RAW 2015 voorziet in een regeling van een specifieke bevoegdheid op grond waarvan de aanbestedende dienst een inschrijver kan verzoeken – binnen de hierna weergegeven kaders – zijn inschrijving te verduidelijken. Deze regeling is geïnspireerd op de regeling van de zogenoemde abnormaal lage inschrijvingen (zie A. ter Mors en T.G. van Reeuwijk, 'De herziene aanbestedingsbepalingen in de Standaard RAW 2010', Bouwrecht 2011/182, p. 946 over de voorloper van de Standaard RAW 2015).
- 5.2.4. Opgemerkt zij dat deze bevoegdheid alleen bestaat in het geval dat de bepalingen van de Standaard RAW 2015 die betrekking hebben op de beoordeling van de inschrijvingsstaat op de aanbestedingsprocedure van toepassing zijn verklaard, zoals ook in het onderhavige geval is gebeurd.
- 5.2.5. De hiervoor bedoelde specifieke bevoegdheid is uitgewerkt in de artikelen 01.01.04 en 01.01.07 Standaard RAW 2015. De artikelen 01.01.02, 01.01.03 en 01.01.04 Standaard RAW 2015 zijn van toepassing op RAW-bestekken, terwijl de artikelen 01.01.05, 01.01.06 en 01.01.07 Standaard RAW 2015 zien op RAW-raamovereenkomsten. Het verschil is dat in de regeling van de RAW-raamovereenkomsten na het subtotaal van de directe kosten de post 'eenmalige kosten' ontbreekt en dat de overige indirecte kosten – uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico – worden uitgedrukt in een percentage van het subtotaal.
- 5.2.6. De aanbestedende dienst kan zijn bevoegdheid op grond van artikel 01.01.07 Standaard RAW 2015 alleen uitoefenen jegens de inschrijver die op grond van het gunningscriterium voor gunning van de opdracht in aanmerking lijkt te komen (zie artikel 01.01.07, lid 01, Standaard RAW 2015). De bevoegdheid houdt in dat de aanbestedende dienst die inschrijver kan verzoeken om een schriftelijke toelichting op de ingediende ontleding van de aannemingssom (zie artikel 01.01.06, lid 02, jo. 01.01.07, lid 02, Standaard RAW 2015).
- 5.2.7. In artikel 01.01.06, leden 02 en 03, Standaard RAW 2015 is bepaald:

'01.01.06 RAW-raamovereenkomst: inschrijvingsstaat
(...)
02

In elke op te geven prijs per eenheid moeten zijn begrepen alle kosten die voor het tot stand brengen van de resultaatsverplichting moeten worden gemaakt, met inbegrip van de tot die resultaatsverplichting behorende (gebundelde) bestekspost(en), doch met uitzondering van de in het lid 03 van dit artikel bedoelde kosten.

Tenzij hiervoor een afzonderlijke voorziening in de overeenkomst is opgenomen, moeten in de op te geven prijs per eenheid of in het op te geven totaalbedrag tevens zijn begrepen de eventuele opbrengsten die aan de aannemer verblijven en die voortkomen uit het voldoen aan de desbetreffende resultaatsverplichting.

03

In een prijs per eenheid mogen geen uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico en korting zijn begrepen. Na het subtotaal mogen geen eenmalige kosten worden opgenomen. Uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico en een eventueel door de inschrijver gegeven korting worden opgenomen na het subtotaal in de vorm van een percentage ten opzichte van het subtotaal afgerond op ééntiende en met vermelding van het daaruit volgend bedrag.'

- 5.2.8. De aanbestedende dienst dient op basis van artikel 01.01.07, lid 02, Standaard RAW 2015 in zijn verzoek de redenen van zijn vermoeden dat de ontleding van de aanneemsom niet conform het bepaalde in artikel 01.01.06 Standaard RAW 2015 is, te motiveren.
- 5.2.9. Afhankelijk van de inhoud van de toelichting die de inschrijver vervolgens verstrekt, moet de aanbestedende dienst die inschrijving ófwel in beschouwing nemen met het oog op de verdere afwikkeling van de aanbestedingsprocedure, ófwel die inschrijving als ongeldig afwijzen met de mededeling dat de ontleding van de aannemingsom niet conform het bepaalde in artikel 01.01.06 Standaard RAW 2015 is (zie artikel 01.01.07, lid 03, Standaard RAW 2015). Ook indien de inschrijver in het geheel niet of niet tijdig aan het verzoek van de aanbestedende dienst voldoet, kan deze de inschrijving als ongeldig afwijzen (zie opnieuw artikel 01.01.07, lid 03, Standaard RAW 2015).
- 5.2.10. Op basis van artikel 01.01.06, lid 02, Standaard RAW 2015 dienen bij elke bestekspost in de prijs per eenheid alle productiegebonden kosten te zijn begrepen die nodig zijn voor het tot stand brengen van de resultaatsverplichting.
- 5.2.11. Uitgangspunt is dat de zogenoemde staartposten van artikel 01.01.06, lid 03, Standaard RAW 2015 niet of slechts indirect variëren met de omvang van het werk (zie het document "Hoe moet ik de kosten toedelen in de inschrijvingsstaat?", te vinden op www.crow.nl) en dat deze ten dienste staan aan alle werkzaamheden.
- 5.3. De Commissie zal nu overgaan tot beoordeling van de klacht.
- 5.4. Bij de beoordeling van de klacht stelt de Commissie voorop dat de onderhavige aanbesteding een RAW raamovereenkomst betreft en dat daarmee de artikelen 01.01.05, 01.01.06 en 01.01.07 Standaard RAW 2015 van toepassing zijn in plaats van – zoals beklagde in haar reactie op de klacht veronderstelt – de artikelen 01.01.02, 01.01.03 en 01.01.04 Standaard RAW 2015 betreffende 'gewone' RAW-bestekken. De Commissie zal de klacht dan ook beoordelen op basis van de artikelen 01.01.05, 01.01.06 en 01.01.07 Standaard RAW 2015.
- 5.5. Kennelijk heeft klager de economisch meest voordelige inschrijving ingediend, in dit geval de inschrijving met de laagste prijs (zie 1.2 hiervoor). Beklaagde heeft klager immers bij brief van 1 december 2017 verzocht om een toelichting op haar inschrijvingsstaat. In dat kader merkt de Commissie op dat beklagde klager in dat kader ten onrechte heeft verzocht om een financiële onderbouwing van be-

bestekspost terecht de inschrijving van klager ongeldig verklaard (vgl. Hof Den Haag 24 november 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:3202, JAAN 2016/10 m.nt. J. Haest, r.o. 8-10, het hoger beroep op Vzr. Rb. Den Haag 12 februari 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:16289).

5.10. Hetzelfde geldt voor bestekspost 137070 ("Reinigen lijngoot").

5.11. Verder is in het bestek 'Onderhoud elementverharding [Aanbestedende dienst X]' onder meer bestekspost 422050 opgenomen, waarin het volgende is bepaald:

'Op hoogte brengen bestaande putafdekking. st 175,00 F
Betreft het op hoogte brengen van bestaande putafdekking naar het nieuwe straatniveau
1 Gietijzeren rand met betonvoet en bijbehorend deksel st
1 Putrand op hoogte brengen met stellagen van steens metselwerk en stellen in metselspecie.
Metselstenen, gerekend met 1 stellagen st
Metselstenen kwaliteit B5 (NEN 2489) st 7.000,00 L
Metselspecie volgens M15-1 (NEN 3835) m3 8,75 L
Binnen- en buitenzijde platvol voegen
9 Putrand ontdoen van vuil'

5.11.1. In de toelichting op deze bestekspost heeft klager, onder meer, het volgende aangegeven (brief van 7 december 2017, zie 1.6 hiervoor):

'Voor het leveren van specie/beton zijn geen kosten gerekend omdat wij deze met grote hoeveelheden inkopen en de kosten hiervoor berekenen we door in onze werkplaatskosten c.q. algemene kosten.'

5.11.2. Daarmee is de inschrijving van klager naar het oordeel van de Commissie eveneens in strijd met het bepaalde in artikel 01.01.06, lid 2, Standaard RAW 2015. Nu concreet wordt gevraagd om levering van metselspecie hadden de kosten daarvoor bij deze bestekspost moeten worden opgenomen in de eenheidsprijs van het op hoogte brengen van de putafdekking (vgl. Vzr. Rb. Noord-Nederland 2 september 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:4135, r.o. 4.4 en vzr. Rb. Limburg, zittingsplaats Maastricht 11 december 2014, ECLI:NL;RBLIM:2014:11487, JAAN 2015/70 m.nt. W.M. Ritsema van Eck, r.o. 4.6, beide betreffende de soortgelijke regeling van artikel 01.01.03 en 01.01.04 Standaard RAW 2010, de voorloper van de Standaard RAW 2015).

5.12. Een en ander leidt tot de conclusie dat de inschrijving van klager naar het oordeel van de Commissie terecht ongeldig is verklaard en dat de klacht ongegrond is.

5.13. Ten overvloede merkt de Commissie nog het volgende op.

5.13.1. Ook indien het leveren van metselspecie niet expliciet is opgenomen in de bestekspost maar wel nodig is voor de uitvoering van in de overeenkomst voorziene resultaatsverplichtingen, zoals bij enkele andere besteksposten het geval is, kan het leveren van metselspecie naar het oordeel van de Commissie al snel worden aangemerkt als een substantiële post die niet thuishoort bij de post algemene kosten. Toerekenen van dergelijke kosten aan de post algemene kosten op de inschrijvingsstaat, betekent dat die kosten via alle besteksposten in rekening worden gebracht, als opslagpercentage op het subtotaal. Echter is niet voor alle werkzaamheden specie benodigd, zoals bij het afvoeren van grond, uitzetwerkzaamheden of het leveren van een opleverdossier.

- 5.13.2. Overigens heeft de Commissie de indruk dat klager in de toelichting op haar inschrijvingsstaat met haar verwijzing naar "algemene kosten" (subjectief) heeft bedoeld iets anders tot indrukking te brengen dan wat daaronder – naar het oordeel van de Commissie – binnen het bredere kader van de aanbestedingsstukken (in het bijzonder de RAW-systematiek) – objectief verstaan dient te worden: de bestekspost 'algemene kosten' in de inschrijvingsstaat onder het subtotaal. Klager heeft in het kader van bestekspost 613430 'pasmaken van betontegels (...)' bijvoorbeeld het volgende aangegeven: 'Wij hebben onder andere gerekend dat het pas maken van betontegels door een vakman ca. €35,00 met diamantzaag à € 0,00 wordt uitgevoerd. (...) Aan de diamantzaag zijn geen kosten verbonden omdat deze kosten vallen in onze werkplaatskosten c.q. algemene kosten' (zie 1.6 hiervoor). Mogelijk heeft klager daarmee bedoeld dat zij daarvoor geen kosten afzonderlijk in rekening zal brengen en dat deze kosten zijn inbegrepen in de prijs voor deze bestekspost, hetgeen is toegestaan. Indien klager niets had gezegd over de diamantzaag (in de omschrijving van de bestekspost was deze niet vermeld) of zou hebben aangegeven dat de kosten daarvoor waren inbegrepen in het uurtarief van de vakman of de prijs van de bestekspost, zou de ontleding van de aannemingssom in overeenstemming met het bepaalde in artikel 01.01.06 Standaard RAW 2015 zijn geweest.
- 5.13.3. Ten slotte merkt de Commissie op dat beklagde in de mededeling van de gunningsbeslissing van 11 december 2017 (zie 1.7 hiervoor) de prijzen van klager ten onrechte vergelijkt met de prijzen van de overige inschrijvers. Beklaagde beschikt immers niet over een onderbouwing van de prijzen van die overige inschrijvers. Beklaagde zou de prijzen van klager wel kunnen vergelijken met haar eigen raming of zou een kostendeskundige daarvoor kunnen inschakelen.

6. Advies

De Commissie acht de klacht **ongegrond**.

De Commissie heeft zich ten behoeve van dit advies laten bijstaan door ing. T.G. van Reeuwijk die als Branche-Expert aan de Commissie is verbonden.

Den Haag, 30 januari 2018

w.g.:

Prof.mr. C.E.C. Jansen
Voorzitter

Mr. A.C.M Fischer-Braams
Vice-voorzitter

Mr. drs. T.H. Chen
Commissielid